

INFORMACIJA

vlasti Bosne i Hercegovine o provođenju preporuka Evropskog Komiteta za prevenciju torture, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja (CPT), za period 2024. i 2025. godina

Bosna i Hercegovina je u julu 2002. godine ratifikovala Evropsku konvenciju za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, te dosljedno ispunjava obaveze koje iz Konvencije proističu. Jedna od obaveza je praćenje posjeta delegacije Komiteta za sprečavanje mučenja (CPT) koje se sprovode u vidu periodičnih, najavljenih i *ad hoc* posjeta našoj zemlji. Cilj posjeta je nadzor uslova i tretmana osoba lišenih slobode u policijskim stanicama, mjestima pritvora, zatvorima, imigrantskim centrima i ustanovama za socijalnu brigu i staranje.

U skladu sa članom 7. Evropske konvencije za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, delegacija Komiteta za sprečavanje mučenja (CPT) realizovala je svoju 10. periodičnu posjetu Bosni i Hercegovini u periodu od 2. do 13. septembra 2024. godine.¹

Primarni ciljevi ove posjete su bili detaljna provjera postupanja prema osobama uhapšenim i pritvorenim od strane policijskih tijela na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou, s posebnim naglaskom na prevenciju zloupotreba i zlostavljanja. Također, procijenjeni su uslovi pritvora osuđenika i pritvorenika u kazneno-popravnim ustanovama pod nadležnošću državnih i entitetskih ministarstava pravde. Posebna pažnja je posvećena i stanju u ustanovama socijalne zaštite u oba entiteta, kao i uslovima pritvora stranih državljana lišenih slobode, u skladu s važećim zakonodavstvom o imigracijama.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je, nakon održane periodične posjete delegacije CPT Komiteta i zaprimljenih preporuka, pristupilo njihovoj detaljnoj analizi. U tom cilju, nadležne institucije su upoznate sa preporukama radi njihove pravovremene i efikasne implementacije. Vlasti Bosne i Hercegovine su 9. aprila 2025. godine zvanično zaprimile preporuke, komentare i zahtjeve za dodatne informacije iz Izvještaja o posjeti, koji je CPT Komitet usvojio na sjednici održanoj 14. marta 2025. godine.

Tokom posjete, delegacija je obišla niz institucija, uključujući policijske stanice u Sarajevu, Tuzli, Kalesiji, Banja Luci, Doboju i Višegradu, pritvorsku jedinicu u prostorijama Policijske stanice Novo Sarajevo i Zalužani, te sjedište Sudske policije u Sarajevu. Od zatvorskih ustanova, posjećeni su Državni zatvor Bosne i Hercegovine, kao i zatvori u Tuzli, Zenici, Istočnom Sarajevu, Banja Luci i Doboju.

Od ustanova socijalnog staranja, delegacija je obišla Zavod za socijalnu i zdravstvenu zaštitu Drin u Fojnici, Zavod za socijalnu i zdravstvenu zaštitu, odgoj i obrazovanje Pazarić i Dom za osobe sa invaliditetom u Višegradu. Konačno, posjetili su i imigracijske pritvorske centre, uključujući prostorije Granične policije i prostor za zadržavanje u ograničenoj zoni Aerodroma Sarajevo i Imigracijski pritvorski centar u Lukavici.

U tom kontekstu, nakon što je dostavljeni Izvještaj preveden na bosanski, hrvatski i srpski jezik, isti je prosljeđen nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini radi upoznavanja i davanja komentara. Nakon toga, zaduženi službenici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, kao koordinirajućeg tijela, pripremili su dinamički plan za realizaciju preporuka sadržanih u Izvještaju CPT Komiteta. Za implementaciju preporuka odgovorne su sljedeće institucije: Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine; Pravosudna komisija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, te Ministarstva unutrašnjih poslova svih kantona.

Ključne primjedbe i preporuke delegacije CPT Komiteta su se odnosile na sljedeće aspekte:

¹ Izvještaji o posjetama i odgovori vlasti Bosne i Hercegovine na sve prethodne posjete (pet periodičnih i četiri ad hoc posjete) su dostupni na web stranici CPT Komiteta: <https://www.coe.int/en/web/cpt>

- Kada je riječ o institucijama za provođenje zakona, neophodno je efikasno i odlučno riješiti problem zlostavljanja pritvorenih osoba od strane policijskih službenika na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini;
- Preporučuje se reforma pravnog okvira i režima pritvora na entitetskom nivou, s posebnim naglaskom na pravo pritvorenika da provode minimalno osam sati dnevno van ćelije;
- U ustanovama socijalni zaštite istaknuta je potreba za prevencijom zlostavljanja kroz unapređenje selekcije, obuke i nadzora osoblja, kao i za poboljšanjem uslova života štićenika. Također, neophodno je regulisati i strogo kontrolisati upotrebu sredstava prinude kako bi se spriječila njihova neprimjerena primjena;
- Nakon posjete imigracionim centrima, preporučeno je donošenje zakonskih mjera koje će urediti pritvaranje stranih državljana kojima je odbijen ulazak u Bosnu i Hercegovinu. Posebna pažnja treba biti usmjerena na psihološku i psihijatrijsku njegu ranjivih imigranata, s fokusom na proaktivni i terapijski pristup.

Istaknute su i primijećene dobre prakse u postupanju, među kojima su:

- Profesionalno i zakonito postupanje službenika Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA) prilikom hapšenja, uz proporcionalnu upotrebu sile, što je ocijenjeno kao primjer dobre prakse;
- U Državnom zatvoru Bosne i Hercegovine zapažena su pohvalna prava pritvorenika na izlazak iz ćelija i osiguravanje adekvatnih uslova za boravak.

Uzimajući u obzir da Izvještaj CPT Komiteta sadrži ukupno 137 preporuka upućenih vlastima Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je pripremlilo elektronsku tabelu koja sadrži tekst svake preporuke iz Izvještaja CPT Komiteta, uz prijedloge konkretnih mjera za njihovu realizaciju, koje su dodijeljene nadležnim institucijama. Pored općih preporuka, Komitet je izdvojio i niz specifičnih sugestija koje se odnose na uspostavu preventivnog mehanizma u Bosni i Hercegovini, unapređenje uslova u institucijama za provođenje zakona, jačanje zaštitnih mjera protiv zlostavljanja, poboljšanje uslova u zatvorskim ustanovama, kao i na unapređenje uslova u imigracijskom pritvorskom centru Lukavica.

U okviru ispunjavanja međunarodnih obaveza vezanih za uspostavu preventivnog mehanizma, nadležne institucije vlasti Bosne i Hercegovine su obavijestile Komitet da je Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, dana 30. avgusta 2023. godine, usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, koji je stupio na snagu 14. septembra 2023. godine i prema kojem je Institucija ombudsmena službeno ovlaštena da djeluje kao Preventivni mehanizam za prevenciju torture, u skladu sa Opcionim protokolom uz Konvenciju protiv torture UN-a, potpisanim od strane Bosne i Hercegovine 24.10.2008. godine. Preventivni mehanizam ima ključnu ulogu u zaštiti osoba lišenih slobode od torture, zlostavljanja ili nečovječnog postupanja.

Ključne novosti u izmjenama Zakona su proširenje mandata ombudsmena, koji imaju ovlaštenje da bez najave obilaze mjesta lišavanja slobode, pristupaju prostorijama, podacima i razgovaraju sa osobama lišenim slobode bez prisustva službenih osoba. Nadalje, uvedena je obaveza redovnih tematskih konsultacija s civilnim društvom, akademskom zajednicom i međunarodnim organizacijama, dok je finansijska i operativna nezavisnost institucije zakonski osigurana.

Nadalje, pojedine institucije su Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine dostavile informacije o aktuelnim aktivnostima i usvojenim dokumentima usmjerenih na provođenje navedenih preporuka. Nadležna ministarstva pravde na svim nivoima vlasti će nastaviti intenzivno raditi na obezbjeđenju sredstava za kontinuirano unapređenje infrastrukture kazneno-popravnih ustanova, uključujući održavanje, higijenu i poboljšanje životnih uslova. Također, planira se uspostava mehanizama redovnog inspekcijuskog nadzora kako bi se pratili uslovi i tretman pritvorenika i zatvorenika.

Nadležna ministarstva unutrašnjih poslova će nastaviti sa redovnim edukacijama policijskih službenika o zaštiti ljudskih prava pritvorenika i zatvorenika, zakonitim postupcima i primjeni proporcionalne sile.

Također su planirane aktivnosti za uspostavu efikasnih sistema prijave i istrage sumnji na zlostavljanje ili zloupotrebu od strane policijskih službenika, uz jasno definisane sankcije za prekršioce.

Što se tiče uređenja pritvorskih prostorija i policijskih stanica, nadležna ministarstva unutrašnjih poslova planiraju obezbijediti potrebna sredstva za stvaranje adekvatnih i humanijih uslova, uključujući poboljšanu ventilaciju, osvjetljenje i pristup osnovnim sanitarnim potrebama. Također, vrše se procjene mogućnosti redovnog monitoringa stanja pritvorskih jedinica i uklanjanja svih elemenata koji bi mogli dovesti do nehumanog ili ponižavajućeg postupanja.

Nakon preporuka delegacije CPT Komiteta u vezi sa hitnim potrebama unapređenja Imigracionog centra u ograničenoj zoni Aerodroma Sarajevo, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je upoznao nadležno Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine sa navedenim sugestijama. Ministarstvo sigurnosti će u što kraćem roku poduzeti potrebne korake za otklanjanje uočenih nedostataka, sprovesti inspekcijski nadzor i preduzeti sve neophodne mjere u skladu sa nalazima.

Sve navedene mjere zahtijevaju usklađenu i koordiniranu saradnju svih relevantnih državnih, entitetskih i kantonalnih institucija, kako bi se osigurala efikasna realizacija preporuka CPT Komiteta i unaprijedio sistem zaštite ljudskih prava u Bosni i Hercegovini.

S obzirom na obimnost preporuka i zahtjeva za informacijama CPT Komiteta, nadležne institucije su svoje planirane aktivnosti za njihovu provedbu sažeto prikazale u tabeli priloženoj uz ovu Informaciju, radi bolje preglednosti i lakšeg praćenja napretka.